ประโยค ป.ธ. ๙
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๐

๑. ว่าด้วยอำนาจแห่งองค์ พระพุทธพจน์มี ๙ อย่าง อย่างไร ฯ ความจริง พระพุทธพจน์นี้ทั้งหมดนั่นแหละมี ๙ ประเภท คือ สุตตะ เคยยะ เวยยากรณะ คาถา อุทานะ อิติวุตตกะ ชาตกะ อัพภุตธัมมะ เวทัลละ ฯ บรรดาองค์ ๙ นั้น อุภโตวิภังค์ นิทเทส ขันธกะ และบริวาร ในสุตตนิบาต มงคลสูตร รตนสูตร นาลกสูตร ตุวฏกสูตร เป็นต้น และพระดำรัสของพระตถาคตเจ้าที่มีชื่อว่าพระสูตรแม้อื่นอีก พึงทราบว่า สุตตะ ฯ พระสูตรที่มีคาถาแม้ทั้งหมด พึงทราบว่า เคยยะ ฯ ว่าโดยพิเศษ ในสังยุตตกนิกาย วรรคที่มีคาถาแม้ทั้งหมด พึงทราบว่า เคยยะ ฯ พระอภิธรรมปิฎกทั้งสิ้น พระสูตรที่ไม่มีคาถา และพระพุทธพจน์แม้อื่นใดที่ไม่รวมกับองค์ ๘ พระพุทธพจน์นั้น พึงทราบว่า เวยยากรณะ ฯ ธรรมบท เถรคาถา และเถรีคาถา ในสุตตนิบาต คาถาล้วน ๆ ที่ไม่มีชื่อว่าสูตร พึงทราบว่า คาถา ฯ พระสูตร ๘๒ สูตรที่ประกอบด้วยคาถาที่สำเร็จด้วยพระญาณ ที่สหรคตด้วยโสมนัสเวทนา พึงทราบว่า อุทาน ฯ พระสูตร ๑๑๐ สูตร ที่เป็นไปโดยนัยว่า "วุตฺตญฺเหตํ ภควตา" ดังนี้เป็นต้น พึงทราบว่า อิติวุตตกะ ฯ ชาดก ๕๕๐ เรื่อง มีอปัณณกชาดกเป็นต้น พึงทราบว่า ชาดก ฯ พระสูตรที่ประกอบด้วยความอัศจรรย์ที่ไม่เคยมีแม้ทั้งหมด ที่เป็นไปโดยนัยว่า "จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อจฺฉริยา อพฺภุตธมฺมา อานนฺเท" ดังนี้เป็นต้น พึงทราบว่า อัพภุตธรรม ฯ จูฬเวทัลลสูตร มหาเวทัลลสูตร สัมมาทิฏฐิสูตร สักกปัญหสูตร สังขารภาชนียสูตร และมหาปุณณมสูตรเป็นต้น ทั้งพระสูตรที่ผู้ได้ความรู้และได้ความยินดีแล้วทูลถาม แม้ทั้งหมด พึงทราบว่า เวทัลละ ฯ ว่าด้วยอำนาจแห่งองค์ พระพุทธพจน์มี ๙ อย่าง ด้วยประการฉะนี้ ฯ

๒ แต่อานาปานัสสติกรรมฐานนี้ เป็นกรรมฐานสำคัญ เจริญได้ยาก เป็นภูมิมนสิการของมหาบุรุษทั้งหลาย คือ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพุทธบุตรเท่านั้น ทั้งมิใช่เป็นกรรมฐานต่ำต้อย ไม่ใช่เป็นกรรมฐานอันสัตว์ผู้ต่ำต้อยจะเจริญ อันผู้บำเพ็ญเพียรมนสิการอยู่โดยประการใด ๆ ก็เป็นกรรมฐานที่สงบและละเอียดโดยประการนั้น ๆ เพราะฉะนั้น ในอานาปานัสสติกรรมฐานนี้ จำต้องปรารถนาสติและปัญญาที่แก่กล้า ฯ เปรียบเหมือนในเวลาทำการชุนผ้าเนื้อละเอียด จำต้องปรารถนาทั้งเข็มก็เล่มเล็กทั้งด้ายร้อยรูเข็มก็ต้องเส้นเล็กกว่าเข็มนั้น ฉันใด ในกาลเจริญกรรมฐานเช่นกับผ้าเนื้อละเอียดนี้ จำต้องปรารถนาทั้งสติที่เปรียบด้วยเข็ม ทั้งปัญญาอันประกอบด้วยสตินั้นซึ่งเปรียบด้วยด้ายร้อยรูเข็มที่แก่กล้า ฉันนั้นเหมือนกัน ฯ ก็แล ภิกษุผู้ประกอบด้วยสติและปัญญาเหล่านั้นแล้ว ไม่จำต้องแสวงหาลมหายใจเข้าและลมหายใจออกเหล่านั้นนอกจากโอกาสที่ลมกระทบตามปกติ ฯ อนึ่ง เปรียบเหมือนชาวนาไถนาแล้วก็ปล่อยโคให้บ่ายหน้าไปสู่ที่หากินแล้ว ก็นั่งพักอยู่ที่ร่มไม้ คราวนั้นโคเหล่านั้นของเขา ก็พึงเข้าไปสู่ป่าดงโดยทันที ฯ ชาวนาผู้ฉลาดประสงค์จะจับโคเหล่านั้นประกอบการงาน ก็จะไม่เที่ยวเดินไปสู่ป่าดงตามรอยเท้าของโคเหล่านั้น โดยที่แท้ เขาจะถือเชือกและปฏัก เดินตรงไปยังท่าน้ำที่โคเหล่านั้นลงไปทีเดียว นั่งหรือนอนคอยอยู่ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๙
แปล ไทยเป็นมคธ

๑. กถํ องฺควเสน นววิธํ ฯ สพฺพเมว หีทํ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาถา อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลฺลนฺติ นวปฺปเภทํ โหติ ฯ ตตฺถ อุภโตวิภงฺคนิทฺเทสกฺขนฺธกปริวารา สุตฺตนิปาเต มงฺคลสุตฺตรตนสุตฺต-นาลกสุตฺตตุวฏกสุตฺตาทีนิ อญฺญมฺปิ จ สุตฺตนฺตนามกํ ตถาคตวจนํ สุตฺตนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ สพฺพมฺปิ สคาถกํ สุตฺตํ เคยฺยนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ วิเสเสน สยุตฺตเก สกโลปิ สคาถกวคฺโค ฯ สกลํ อภิธมฺมปิฏกํ นิคฺคาถกสุตฺตํ ยญฺจ อญฺญมฺปิ อฏฺฐหิ องฺเคหิ อสงฺคหิตํ พุทฺธวจนํ ตํ เวยฺยากรณนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ ธมฺมปทเถร-คาถาเถรีคาถา สุตฺตนิปาเต โนสุตฺตนามิกา สุทฺธิกคาถา จ คาถาติ เวทิตพฺพํ ฯ โสมนสฺสญาณมยิกคาถาปฏิสยุตฺตา เทฺวอสีติสุตฺตนฺตา อุทานนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ วุตฺตํ เหตํ ภควตาติ อาทินยปฺปวตฺตา ทสุตฺตรสตสุตฺตนฺตา อิติวุตฺตกนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ อปณฺณกชาตกาทีนิ ปญฺญาสาธิกานิ ปญฺจชาตกสตานิ ชาตกนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อจฺฉริยา อพฺภุตธมฺมา อานนฺเทติอาทินยปฺปวตฺตา สพฺเพปิ อจฺฉริยพฺภุตธมฺมปฏิสยุตฺตนฺตา สุตฺตนฺตา อพฺภุตธมฺมนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ จูฬเวทลฺลมหาเวทลฺลสมฺมาทิฏฺฐิสกฺกปญฺหสงฺขารภาชนียมหาปุณฺณมสุตฺตาทโย สพฺเพปิ เวทญฺจ ตุฏฺฐิญฺจ ลทฺธา ลทฺธา ปุจฺฉิตสุตฺตนฺตา เวทลฺลนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ เอวํ องฺควเสน นววิธํ ฯ

๒. อิทำ ปน อานาปานสฺสติกมฺมฏฺฐานำ ครุกำ ครุกภาวนำ พุทฺธปจฺเจก-พุทฺธพุทฺธปุตฺตานำ มหาปุริสานเมว มนสิการภูมิภูตำ น เจว อิตฺตรำ น อิตฺตรสตฺตสมาเสวิตำ ยถา ยถา มนสิกริยติ ตถา ตถา สนฺตญฺเจว โหติ สุขุมญฺจ ตสฺมา เอตฺถ พลวตี สติ จ ปญฺญา จ อิจฺฉิตพฺพา ฯ ยถา หิ มฏฺฐสาฏกสฺส ตุนฺนกรณกาเล สูจิปิ สุขุมา อิจฺฉิตพฺพา สูจิปาสเวธนมฺปิ ตโต สุขุมตรำ เอวเมว มฏฺฐสาฏกสทิสสฺส อิมสฺส กมฺมฏฺฐานสฺส ภาวนากาเล

สูจิปฏิภาคา สติปิ สูจิปาสเวธนปฏิภาคา ตัสมุปยุตฺตา ปญฺญาปิ พลวตี อิจฺฉิตพฺพา ฯ ตาหิ จ ปน สติปญฺญาหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น เต อสฺสาสปฺปสฺสาสา อญฺญตฺร ปกติผุฏฺโฐกาสา ปริเยสิตพฺพา ฯ ยถา ปน กสโก กสิตฺวา พลิวทฺเท มุญฺจิตฺวา โคจราภิมุเข กตฺวา ฉายาย นิสินฺโน วิสเมยฺย อถสฺส เต พลิวทฺทา เวเคน อฏวึ ปวิเสยฺยุ ฯ โย โหติ เฉโก กสโก โส ปุน เต คเหตฺวา โยเชตุกาโม น เตสํ อนุปทํ คนฺตฺวา อฏวึ อาหิณฺฑติ อถโข รสฺมิญฺจ ปโฏทญฺจ คเหตฺวา อุชุกเมว เตสํ นิปาตติฏฺฐํ คนฺตฺวา นิสีทติ วา นิปชฺชติ วา ฯ